

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Reilun Seksin Metrokartta

Lipsanen, Aino & Tompuri, Ilona

2012 Porvoo

Laurea-ammattikorkeakoulu
Porvoo

Reilun Seksin Metrokartta

Lipsanen, Aino & Tompuri, Ilona
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Joulukuu 2012

Lipsanen, Aino & Tompuri, Ilona

Reilun Seksin Metrokartta

Vuosi 2012

Sivumäärä 26

Opinnäytetyö toteutettiin aikavälillä maaliskuu-joulukuu 2012. Se jakautuu kahteen toiminnalliseen osuuteen. Ensimmäinen osuus oli nuorille suunnattu seksuaaliterveyttä edistävä työpaja HappySexi-tapahtumassa huhtikuussa 2012. HappySexi-tapahtuman tarkoituksena oli kertoa nuorille seksuaalioikeuksista ja tavoitteena oli välittää positiivista kuvaa seksuaalisuudesta. Tapahtuman suunnitteluvaiheessa muodostui käsite 'Reilu Seksi', joka pitää sisällään seksuaalioikeudet ja hyvän seksin. HappySexi-työpajan kautta kehittyi Reilun Seksin Metrokartta, joka on opinnäytetyön jälkimmäinen osuus. Reilun Seksin Metrokarttaa ryhdyttiin työstämään eteenpäin ja opinnäytetyö rakentui sen ympärille.

Nuoret etsivät paljon tietoa verkosta, joten haluttiin tarjota heille luotettavaa, asiatietoon pohjautuvaa aineistoa. Seksuaalikasvatuksessa on perinteisesti keskitytty seksuaalisuuteen liittyviin mahdollisiin riskeihin. Tämä saattaa olla usein nuorista pelottavaa eikä myöskään tarjoa heille heidän tarvitsemiaan tietoja ja taitoja. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2010.) Koettiin, että on tärkeää tavoitella kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa seksuaalisuus nähdään voimavarana. Tämä auttaa nuoria kehittämään taitoja joiden avulla he voivat päättää itse seksuaalisuudestaan eri kehitysvaiheissaan.

Opinnäytetyön jälkimmäinen osuus Reilun Seksin Metrokartta on nuorille suunnattu seksuaaliterveyttä edistävä verkkomateriaali, joka havainnollistaa nuorelle Reiluun Seksiin liittyviä käsitteitä sekä sitä, ettei seksi ole pelkästään yhdyntäkeskeistä. Reilun Seksin Metrokartta huomioi kohderyhmän ja on tarvelähtöinen - siinä on käytetty nuorille sopivaa kieltä, ja se auttaa nuoria omaksumaan asianmukaista sanastoa. Reilun Seksin Metrokartan vahvuutena on, että positiivisessa mielessä esitetty tieto luo nuorelle myönteistä kuvaa seksuaalisuudesta ja sen kehittymisestä sekä kannustaa itsenäisiin päätöksiin oman ja toisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Tavoitteena oli kyseisen materiaalin avulla lisätä nuorten ymmärrystä omasta kehosta ja sen muutoksista, sekä itsemääräämisoikeudesta. Tavoitteena oli saada nuoret itse kiinnostumaan omasta seksuaaliterveydestään ja ymmärtämään seksuaalisuuden moninaisuuden sekä sen jatkuvan kehittymisen elämänkaaren aikana. Reilun Seksin Metrokartan nuorille tarjoama tieto on havainnollistavaa, profiloimatonta, positiivisessa valossa esitettyä sekä tutkituun tietoon perustuvaa. Täten materiaali eroaa aiemmin tuotetusta seksuaaliterveyttä edistävästä materiaalista.

Opinnäytetyön molemmat osuudet toteutettiin yhdessä Sexpo-säätiön kanssa. Sexpo-säätiö on jo vuodesta 1969 toiminut Suomessa yhtenä tärkeimpänä järjestönä edistämässä seksuaalista hyvinvointia ja toimimalla ihmissuhteiden asiantuntijana. Sexpo-säätiöllä on nuorille suunnatut verkkosivut, jotka ovat vielä keskeneräiset. Valmis Reilun Seksin Metrokartta luovutetaan Sexpo-säätiön käyttöön ja se tulee ilmestymään verkkosivujen nuorten osiossa helmikuussa 2013. Verkon merkitys nuorten elämässä kasvaa yhä. Luonteva jatkumo projektille onkin tuoda Metrokartta yhä lähemmäs nuorten arkea. Suunnitelmissa on tuottaa interaktiivinen verkkopeli sekä mobiilisovellus keväällä 2013.

Asiasanat: nuorten seksuaalisuus, seksuaaliterveyttä edistävä materiaali, toiminnallinen opinnäytetyö

Lipsanen, Aino & Tompuri, Ilona
The Fair Sex Metro Map

Year	2012	Pages	26
------	------	-------	----

This thesis was carried out in the period from March to December 2012. The thesis is divided into two functional parts. The first section was a sexual health promotion workshop aimed at young people at the HappySexi event in April 2012. The purpose of the HappySexi event was to raise knowledge about sexual rights with an aim to create a positive image of sexuality among the youth. While planning the event, the concept of 'Fair Sex' was created. The term includes both sexual rights and good sex. The second functional part of the thesis was formed from the HappySexi workshop: the 'Fair Sex Metro Map'. During the process the 'Fair Sex Metro Map' became a remarkable component of our work and the main theme of our thesis.

The majority of youth are looking for information online. There was a blatant need to produce knowledge-based material for balanced, online based information. Traditionally sexual education has focused on the possible risks in sexual action. Focusing on the negative sides and risks can be frightening to youth and it does not provide certain skills and knowledge for their needs. (National Institute for Health and Welfare 2010.) A more comprehensive approach is needed, in which sexuality is seen as a powerful resource. This approach could help young people to develop the skills to enable them to decide for themselves about their sexuality in different stages of their development.

The second part of the thesis the 'Fair Sex Metro Map' is an online material for sexual health promotion aimed at the youth, which illustrates the Fair Sex related concepts as well as the fact that sex need not to be penetration oriented. 'Fair Sex Metro Map' is directly aimed at the target group and it is needs-based. Language used is appropriate for young people and it helps the youth to acquire the adequate vocabulary needed to talk about these issues. The strength of the 'Fair Sex Metro Map' is that the information is presented in a positive light in order to create a positive image about sexuality for the youth. Also the Map helps youth develop at their own pace and encourages them to make individual decisions of their own and to promote the welfare of others. The aim is to increase understanding of one's own body and accept the changes, as well as encourage self-determination. The aim was to get the youth interested in their own sexual health and sexuality and to understand the diversity and the continuous development of sexuality in the lifecycle. The information Metro Map provides is non-profiling and based on scientific knowledge. Thus, the material produced is different from the previously produced material for sexual education purposes.

The two units of thesis were carried out in co-operation with Sexpo Foundation. Sexpo Foundation is one of the key associations that promote the sexual well-being, and acts as a human relations specialist. The Sexpo Foundation has a website aimed at the youth, 'Fair Sex Metro Map' which will be opened on the Sexpo Foundation's website in February 2013. The youth spend an increasing amount of time online. Hence, the logical next step with the Metro Map is to produce an interactive online gaming application for smartphones in the spring 2013.

Keywords: sexuality amongst the youth, sexual health material, functional thesis

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Reilun Seksin Metrokartta-projektin tarkoitus ja tavoitteet	7
3	Reilu Seksi nuoren elämässä	7
3.1	Nuorten seksuaaliterveys	8
3.2	Terveysviestintä verkossa.....	9
3.3	Seksuaalioikeudet	10
3.4	Reilun Seksin ideologiaa	11
4	Reilun Seksin Metrokartan valmistuminen vaiheittain.....	11
4.1	Reilun Seksin Metrokartan alku HappySexi-messuilla	12
4.2	Metrokartan kehittämisvaihe.....	13
4.3	Reilun Seksin tapahtuma Porvoon Laureassa	13
5	Reilun Seksin Metrokartta	14
5.1	Rakenne ja sisältö.....	14
5.2	Käyttöohjeet	15
6	Reilun Seksin Metrokartan arviointi.....	16
6.1	Asiantuntijan antama arviointi	16
6.2	Reilun Seksin Metrokartan käytön mahdollisuudet	17
7	Pohdinta	17
7.1	Tavoitteiden saavuttaminen	18
7.2	Eettiset kysymykset ja luotettavuus	19
	Lähteet	22
	Kuvat	24

1 Johdanto

Seksuaalisuus on olennainen osa ihmisyyttä ja se kehittyy läpi elämän. Seksuaalisuuteen kuuluvat seksuaalinen kehitys, biologinen sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, sosiaalinen sukupuoli-identiteetti ja sen mukainen rooli, sekä suvun jatkaminen. Seksuaalisuuden ilmaisemiseen vaikuttavat monet eri tekijät ja seksuaalisuus voidaan kokea ja ilmaista monin eri tavoin. Vaikuttavia tekijöitä ovat mm. psykologiset, biologiset, kulttuuriset, sosiaaliset, poliittiset, historialliset, uskonnolliset, taloudelliset ja henkiset tekijät. (Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos 2012.)

Seksuaalisuuden julkisuuskuva on muuttunut ajan myötä ja tullut näkyvämmäksi median kautta. Nyky-yhteiskunnassa erilaisuuteen suhtaudutaan suvaitsevammin. Toisaalta seksuaalisuuden representaatio mediassa voi luoda myös suorituspaineita. Kunnilla oli vuodesta 1994 alkaen valta päättää, annetaanko koulussa seksuaalikasvatusta vai ei. Monet kunnat leikkasivat sen pois ohjelmasta. Tämä näkyi heti nuorten huonontuneena seksuaalikasvatustietoutena. Nyt seksuaalikasvatusta toteutetaan terveystiedon puitteissa ja monet kunnat toteuttavat sitä asteittain. (Väestöliitto 2006.)

Tietotekniikan mahdollisuus nyky-yhteiskunnassa luo myös vaaroja, joihin puuttumalla turvataan lasten ja nuorten kehittymistä. Seksuaaliterveyden kannalta on myös tärkeää ehkäistä eriarvoistumista. Vähemmistöryhmät tarvitsevat myös heille suunnattuja palveluja ja kasvatusta. (Väestöliitto 2006.) Median ja aikuisille suunnatun seksuaalimateriaalin sisältö on useasti kapea-alaista ja suorituskeskeistä; se voi antaa nuorelle vääristyneen sekä epärealistisen kuvan seksuaalisuudesta. Vääristynyt kuva voi vaikuttaa nuorten itsetunnon kehittymiseen lisäämällä nuorten tyytymättömyyttä omaan ulkonäköönsä ja se saattaa luoda vääriä kuvitelmia ja vaatimuksia. Nuori tarvitsee tukea saamiensa mallien kyseenalaistamiseen. Seksuaalikasvatuksella on täten tärkeä rooli nuoren seksuaalisuuden kehittämisessä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012.)

Sexpo-säätiö on toiminut vuodesta 1969 ja keskeisenä toiminta-ajatuksena on alusta lähtien ollut seksuaalisen hyvinvoinnin ja tasavertaisuuden lisääminen sekä seksuaalioikeuksien edistäminen. Sexpo-säätiö on avannut omat nuorille suunnatut verkkosivut, joissa toimii kysymyspalsta nuorille. Kohderyhmänä ovat 13-19-vuotiaat nuoret. Kysymyksiin vastaa koulutettu seksuaalineuvoja tai -terapeutti. Nuorten osio on vielä kehitysvaiheessa ja tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä tuotettiin kyseisille verkkosivuille seksuaaliterveysmateriaalia. Tuotetun materiaalin nimi on Reilun Seksin Metrokartta ja valmis aineisto luovutetaan Sexpo-säätiön käyttöön helmikuussa 2013.

'Reilu Seksi'-käsite tarkoittaa seksuaalisuuden kehittymistä positiivisessa valossa; terveen seksuaalisuuden säilymistä voimavarana läpi elämän, luvan antamista, vastuun ottamista, ar-

vostusta ja nautintoa. Reilun Seksin Metrokartta havainnollistaa nuorelle positiivisessa näkökulmassa seksuaalisuuden kehittymisen eri vaiheita. Tuotettu materiaali on sukupuoli- ja seksuaalineutraalia eikä profiloi käyttäjää. Reilun Seksin Metrokartan tavoitteena on kannustaa nuoria antamaan aikaa kehitykselle ja nauttimaan nuoruudesta ja keskeneräisyydestä; arvostamaan sitä vaihetta jota elää. Täten materiaali eroaa muista aiemmin tuotetuista nuorille suunnatuista seksuaaliterveystermateriaaleista.

2 Reilun Seksin Metrokartta-projektin tarkoitus ja tavoitteet

Reilun Seksin Metrokartta-projektin tarkoitus oli tuottaa positiivisessa valossa esitettyä tutkituun tietoon perustuvaa nuorten seksuaaliterveyttä edistävää materiaalia. Projektin tarkoituksena oli tuottaa Sexpo-säätiön verkkosivujen nuorten osioon seksuaaliterveystermateriaali joka olisi soveltuva jokaiselle sukupuolesta tai seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Projektin tarkoituksena oli Reilun Seksin Metrokartan avulla osoittaa nuorille, että ei ole tiettyä kaavaa eikä tiettyä etenemisnopeutta jonka mukaan seksuaalinen kehitys tapahtuu, vaan jokainen etenee omaan tahtiin.

Opinnäytetyön tavoitteet

1. Reilun Seksin Metrokartta -projektin tavoitteena oli, että nuoret itse kiinnostuvat positiivisesti omasta seksuaaliterveydestään ja ymmärtävät seksuaalisuuden moninaisuuden sekä sen jatkuvan kehittymisen elämänkaaren aikana. Projektin tavoitteena oli myös lisätä seksuaalikasvatusmateriaalin vaikuttavuutta ja tehokkuutta sekä nuorten myönteistä asennoitumista seksuaalisuuteen.
2. Reilun Seksin Metrokartan tavoitteena on havainnollistaa mitä Reiluun Seksiin kuuluu. Reilun Seksin Metrokartan tavoitteena on tuoda esiin, että jokaisella on tasa-arvoinen oikeus seksuaalisuuteen ja sen ilmaisemiseen, sekä jokaisella on oikeus nauttia seksistä ja oman seksuaalisuuden eri vaiheista.
3. Tavoitteena oli verkostoitua projektin kautta ja luoda moniammatillista yhteistyötä eri tahojen välille sekä kehittää ja vahvistaa asiantuntijuutta moniammatillisen yhteistyön tukemana. Tavoitteena oli lisäksi omaksua uutta tutkittua tietoa kehittämishankkeen kautta.

3 Reilu Seksi nuoren elämässä

Seksuaalinen identiteetti alkaa hahmottua murrosiässä, tarkempaa ajankohtaa ei voida määritellä sillä kehitys on yksilöllistä. Nuori alkaa rajata kiinnostuksen kohteitaan ja osaa tarkemmin määritellä kehen on ihastunut. Yleensä ihastuksen kohde on samasta ikäluokasta,

jolloin nuori voi kokea aikuiset ja lapset jopa vastenmielisenä. Avoin ja salliva ilmapiiri mahdollistaa tasapainoisen seksuaalisen identiteetin kasvun. (Cacciatore & Korteniemi-Poikela 2010, 58-59.)

Sukupuolella tarkoitetaan ominaisuuksia, jotka tekevät ihmisestä yleisesti miehen tai naisen. Sukupuoli on moninainen niin biologian, kulttuurin, tyylin kuin identiteettien alueilla. Sukupuolen rajat on mahdollista ylittää, sillä ihmisen biologia ei välttämättä ole joko miehen tai naisen. (Seta Ry 2012.)

Seksuaalisella suuntautumisella tarkoitetaan yksilöllistä seksuaalisen kiinnostuksen kohdetta. Seksuaalinen suuntautuminen on osa ihmisen elämää ja yksi ihmisen perusominaisuuksista. (Väestöliitto 2012e.)

Seksuaalivähemmistöihin lasketaan yleensä kuuluvana homot, lesbot, biseksuaalit, trans-ihmiset, intersukupuoliset ja muut ihmisryhmät, jotka määrittelevät itsensä heteronormatiivisen ajatusmaailman ulkopuolelle. (Seta Ry 2012.)

Nuoren seksuaaliterveys tarkoittaa sitä, että nuori suhtautuu itseensä terveesti ja kunnioittavasti. Hyvä itsetunto ja itsensä arvostaminen ovat avaintekijöitä nuoren hyvinvointiin. Seksuaaliterveys edellyttää sitä, että nuori saa oman ikä- ja kehitystasonsa mukaista tietoa seksuaalisuudesta ja seksuaaliterveydestä sekä niistä huolehtimisesta. (Väestöliitto 2012b.)

Seksuaalikasvatuksella tarkoitetaan seksuaalisuuden kognitiivisten, emotionaalisten, sosiaalisten, vuorovaikutteisten ja fyysisten näkökohtien oppimista. Seksuaalikasvatus alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi nuoruuden ja aikuisuuden. Lasten ja nuorten kohdalla sen tavoitteena on tukea ja suojella seksuaalista kehitystä. (World Health Organisation 2010.)

3.1 Nuorten seksuaaliterveys

Ihmisen seksuaalisuus kehittyy jatkuvasti hänen elämänsä aikana erilaisten kehitysvaiheiden kautta. Jokaisella kehitysvaiheella on oma merkityksensä ihmisen kehityksessä. Jos useita kehitysvaiheita jää väliin, voi syntyä riittämättömyyden tunnetta. (Väestöliitto 2012c.)

Nuoruuden seksuaalisuuteen liittyy erityisesti itsensä tutkiminen, muiden ihmisten tarkkaileminen ja itsensä vertaileminen muihin. Tässä vaiheessa on tärkeää että nuorella on terve ja oikea vertailukohde. Seksuaaliterveys edellyttää sitä, että nuori saa oman ikä- ja kehitystasonsa mukaista tietoa. Tieto ei pelkästään riitä, joten nuori tarvitsee lisäksi ohjeita siitä, miten tietoa sovelletaan toimintaan. On tärkeää pyrkiä saavuttamaan nuoren oman motivaation herääminen oman seksuaaliterveytensä parhaana edistäjänä. (Väestöliitto 2012a.)

Seksuaalikasvatusmateriaalia on tutkittu nuorten näkökulmasta vähän. Monet seksuaaliterveyden edistämiseen käytettävät materiaalit ovat heteronormatiivisia ja profiloivia, joten osa nuorista saattaa jäädä ulkopuolelle. Myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asemaa julkisten sosiaali- ja terveystalvelujen käyttäjinä on Suomessa tutkittu niukasti. Ulkomaisissa tutkimuksissa on todettu seksuaalivähemmistöihin kuuluvien välttävän julkisia terveystalveluja, koska he kokevat talvelut syrjivinä tai eivät koe saavansa ongelmiaan tyydyttävästi käsitellyiksi. (Sosiaali- ja terveystministeriö 2012.)

Tänä päivänä nuoret ovat vapautuneempia oman seksuaalisuutensa suhteen. Nuorilla on vapaus toteuttaa itseään seksuaalisesti. Yhdyntöjen aloitusikä on huomattavasti laskenut mutta toisaalta taas nuorten tiedon taso seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa on noussut. Seksuaalikasvatus on parantunut ja teini-ikäisten nuorten raskaudet ja abortit ovat laskusuhdanteessa. (Kontula & Meriläinen 2007, 13.)

PoikaS-raportti kertoo, että noin kolmasosa pojista haluaisi mieluiten oppia ja saada luotettavaa tietoa seksiin ja seurusteluasioihin liittyvistä asioista omassa koulussaan (Kontula 2012, 81). 88 % pojista oli sitä mieltä että seksuaalikasvatus kuuluu juuri terveystiedon tunnilla toteutettavaksi (Kontula 2012, 85). Tutkimuksen mukaan pojille mieluisin menetelmä opiskella seksuaaliasioita, olisi visuaalisessa muodossa, kuten videoelokuvista ja dvd:ltä sekä internetistä (Kontula 2012, 87).

3.2 Terveystviestintä verkossa

Nuoret käyttävät tänä päivänä internetiä tietolähteenään monissa asioissa ja myös seksuaalisuuteen linkittyvissä aiheissa. Internet on tärkeä osa nuorten arkea. Nuoret suosivat verkossa yhteisö sivustoja, kuten Facebookia. Myös verkkopelit ja sosiaaliset virtuaalimaailmat ovat erittäin keskeisessä osassa nuorten internet-kulttuuria. Koska nuoret käyttävät internetiä päivittäin, onkin hyvä, että siellä on myös asiallista tietoa seksuaalisuuteen liittyen. (Rinkinen 2012, 37.)

Erään tutkimuksen mukaan 24 % pojista oli etsinyt seksuaalisuuteen liittyvää tietoa internetistä. Tyttöjen osuus oli vastaajista hieman pienempi, vain 14 % oli etsinyt seksuaalisuuteen liittyvää tietoa, vaikkakin vastanneista 80 % oli sitä mieltä, että internetistä oli helppo löytää tietoa. (Selin 2009, 43-44.) Nuorten seksuaaliterveyttä edistäviä verkkosivustoja ovat Suomessa tehneet muun muassa muutamien kuntien nuorisotalvelut ja erilaiset organisaatiot sekä kansalaisjärjestöt. Osa sivustoista on staattisia, eli sivustolla on mahdollisuus lukea yleisimpiä kysymyksiä, mutta oman kysymyksen jättäminen talvelun ylläpitäjälle ei ole nuorelle mahdollista. (Rinkinen 2012, 37.)

Nuorten verkkokäyttäytyminen ja tiedonhankinta eivät välttämättä aina johda oikeille, asiaan perehtyneille sivustoille, vaan valitettavasti nuoret eksyvät myös aikuisille tarkoitetuille niin sanotuille seksisivustoille. Tytöistä oli Selinin tutkimukseen vastanneiden mukaan yksi kundesosa käynyt aikuisille tarkoitetuilla sivuilla. Pojista noin puolet oli vieraillut kyseisillä sivustoilla. (Selin 2009, 46.)

3.3 Seksuaalioikeudet

Seksuaalioikeudet ovat ihmisoikeuksia - jokaisella yksilöllä on yhtäläiset oikeudet. Seksuaaliterveys linkittyy terveyden käsitteen alle ihmisoikeuksissa. Seksuaaliterveys on laajempi näkökulma yhteisölle, joka tunnustaa, kunnioittaa ja toteuttaa seksuaalioikeuksia. (Sexpo-säätiö 2012.)

Oikeus seksuaaliseen vapauteen antaa yksilölle mahdollisuuden ilmaista omaa seksuaalisuuttaan omalla valitsemallaan tavalla, ilman pelkoa tulla pakotetuksi seksuaaliseen kanssakäymiseen vastoin tahtoaan, seksuaalisen väkivallan uhkaa, tai sitä, että tulisi hyväksikäytetyksi tai jopa riistetyksi seksuaalisessa mielessä. Oikeus seksuaaliseen itsemääräämiseen, loukkaamattomuuteen ja ruumiilliseen turvallisuuteen käsittää yksilön oikeutena tehdä itsenäisiä päätöksiä oman ja yhteisön etiikan kehyksissä seksuaalisuuteen liittyen. Seksuaalisen yksityisyyden oikeus tarkoittaa että jokaisella on oman ilmaisunvapauden lisäksi myös vastuu omista teoistaan. Teot eivät saisi loukata kanssaihmistä. (Paalanen 2012.)

Seksuaalisen tasa-arvoisuuden oikeus suojelee yksilöä kaikenlaiselta syrjinnältä esimerkiksi sukupuolen, iän, ihonvärin tai uskonnon vuoksi. Oikeus seksuaaliseen mielihyvään taas antaa vapauden nauttia omasta seksuaalisuudestaan, eräänä hyvinvoinnin muotona. Oikeus seksuaalisten tunteiden ilmaisuun kattaa kaikenlaisen tunteiden ilmaisun, olematta välttämättä mitenkään eroottisuuteen liittyvää ilmaisua. (Paalanen 2012.)

Vapaus seksuaaliseen liittymiseen on yksilön kannalta merkittävä oikeus valita esimerkiksi seurustelusuhteessa avioitumisen vaihtoehto niin halutessaan. Oikeus tehdä lisääntymiseen liittyviä vapaita ja vastuullisia valintoja antaa mahdollisuuden lasten hankkimiseen tai toisaalta hankkimattomuuteen, ja myös yksilön täyden käyttöoikeuden säännöstellä syntyvyyttä esimerkiksi erilaisten ehkäisy menetelmien avulla. (Paalanen 2012.) Nuorille tämä on erittäin tärkeä oikeus, sillä se antaa vapauden mutta toisaalta myös vastuullisuuden näkökulman seksuaaliseen kanssakäymiseen.

Oikeus tieteeseen perustuvaan tietoon seksuaalisuudesta antaa jokaiselle mahdollisuuden saada tuoretta, asiaan perehtynyttä materiaalia omalla kielellään ja ymmärrettävässä muodossa. Erityisen haastavaa on tuottaa selkokielistä ja helposti luettavaa seksuaaliterveysmateriaalia nuorille. Oikeus kattavaan seksuaalikasvatukseen liittyy hyvin läheisesti edellä mainit-

tuun oikeuteen, antaen vastuuta erilaisille nuorten parissa työskenteleville organisaatioille ja yhteisöille keskustella kyseisistä asioista nuorten kanssa. Oikeus seksuaaliterveyspalveluihin mahdollistaa jokaisen yksilön mahdollisuuden hyödyntää kunnan tuottamia sosiaali- ja terveyspalveluita, esimerkiksi seksuaaliterveyteen liittyvissä asioissa. (Paalanen 2012.)

3.4 Reilun Seksin ideologiaa

Hyvä seksuaalikasvatus on riskikäyttäytymisen ehkäisyä (Väestöliitto 2012d). Seksuaalikasvatuksessa on perinteisesti keskitytty seksuaalisuuteen liittyviin mahdollisiin riskeihin. Keskityminen kielteisiin asioihin on usein nuorista pelottavaa eikä tällainen seksuaalikasvatus myöskään tarjoa heille heidän tarvitsemiaan tietoja ja taitoja. Kokonaisvaltainen lähestymistapa, jossa seksuaalisuus nähdään voimavarana, auttaa nuoria kehittämään taitoja, joiden avulla he voivat päättää itse seksuaalisuudestaan eri kehitysvaiheissaan. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2010.)

Tampereen yliopiston tutkija Marjo Kuortti selvittää väitöskirjassaan 15-18-vuotiaiden nuorisoneuvolan asiakkaiden seksuaaliterveyttä ja -käyttäytymistä. Tutkimuksen kyselylomakkeita jakoivat terveydenhoitajat vastaanotoillaan. 300 kappaleen otoksesta tutkimukseen otettiin mukaan 247 tyttöä. Sisäänottokriteerinä oli vähintään yksi yhdyntäkokemus. (Kuortti 2012, 53.) Tutkimuksessa vastaajat jaoteltiin kahteen ryhmään, riskiryhmään ja vertailuryhmään. Riskiksi määritettiin tutkimuksessa useammat seksikumppanit. Logistisen regressioanalyysin mukaan riskiryhmään kuulumista voitiin selittää muun muassa näillä neljällä eri tekijällä: alle 16-vuoden ikä ensimmäisessä yhdynnässä, ehkäisyn laiminlyönti viimeisimmässä yhdynnässä, huumeiden käyttö (vähintään kolmesti elinaikana) sekä keskeytetty yhdyntä ehkäisymenetelmänä. (Kuortti 2012, 72-73.)

Tuloksissa seksi mainittiin tärkeäksi osaksi elämää. Tytöt olivat kokeneet että seksi on tärkeä osa parisuhdetta, mutta muutenkin läheisyyden ja rakkauden osoitukset koettiin tärkeiksi. Lisäksi seksiin liitettiin nautinto ja hauskanpito, mutta hieman vähäpätöisempinä tekijöinä tunteiden ilmaisemisen rinnalla. (Kuortti 2012, 74.) Hieman yllättävämpää materiaalia tutkimustuloksissa myös ilmenee, kun tytöt ovat maininneet seksin vallanvälineenä parisuhteessa. Vastausten perusteella sillä voitaisiin välttää riitaa, herättää huomiota tai jopa kostaa parisuhteen toiselle osapuolelle. Tytöt eivät vastausten perusteella niinkään ajattele, että voisivat käyttää seksiä näiden edellä mainittujen asioiden sijaan omien halujen tyydyttämiseen, vaan se koetaan enemmän poikien juttuna. (Kuortti 2012, 75.)

4 Reilun Seksin Metrokartan valmistuminen vaiheittain

Opinnäytetyön aihealueen valinta muotoutui yhteisten kiinnostuksen kohteiden ympärille,

joita olivat seksuaalivähemmistöt ja seksuaaliterveyden edistämiseen liittyvät teemat. Alan kirjallisuus ja oppimateriaali vahvisti kiinnostusta aihetta kohtaan ja nostatti esiin kehittämisideoita. Reilun Seksin Metrokartta on muovaantunut nykyiseen muotoonsa usean prosessivaiheen kautta. 'Reilu Seksi' -käsite tarkoittaa seksuaalisuuden kehittymistä positiivisessa valossa; terveen seksuaalisuuden säilymistä voimavarana läpi elämän, luvan antamista, vastuun ottamista, arvostusta ja nautintoa. Tässä kappaleessa kuvataan projektin eteneminen vaiheittain.

4.1 Reilun Seksin Metrokartan alku HappySexi-messuilla

Maaliskuussa 2012 otettiin yhteyttä Seta Ry:hyn (entinen Seksuaalinen Tasavertaisuus Ry) sekä Suomen Seksologiseen seuraan, mutta kummallakaan järjestöllä ei ollut sillä hetkellä tarjota mielenkiintoista alkavaa projektia. Edellä mainittujen lisäksi oltiin kontaktissa Sexpo-säätiöön, jonka viestintävastaava Tiina Vilponen ehdotti yhteistyöprojektia HappySexi-tapahtumassa. HappySexi on pääkaupunkiseudun nuorille suunnattu seksuaalisuustapahtuma, joka tänä vuonna järjestettiin toimintakeskus Hapen tiloissa, Helsingin Sörnäisissä. Tapahtumassa oli yhteistyökumppaneina useita nuorten parissa työskenteleviä tahoja. Nuorten seksuaalisuus on teemana erittäin laaja käsittäen niin median ja yhteiskunnan asenteet ja normit, kuin myös seksuaalivalistuksen sukupuolitauteihin ja raskaudenehkäisyyn liittyvät kysymykset.

Tiina Vilposen kautta saatiin Sexpo-säätiön kanssa yhteistyötä tekevän sosiaalikasvattajan Tommi Pesosen yhteystiedot ja hänen kanssaan suunniteltiin yhteistyössä tulevaa työpajaa HappySexi-tapahtumaan. Työpajan alkuperäinen nimi "Seksuaalioikeudet ja hyvä seksi" muotautui lopulta käsitteeksi 'Reilu Seksi'. Reilu Seksi tarkoittaa seksuaalisuuden kehittymistä positiivisessa valossa, käsittäen terveen seksuaalisuuden säilymistä voimavarana läpi elämän. Se sisällyttää myös luvan antamista, vastuun ottamista, arvostusta ja nautintoa.

HappySexi-tapahtuman työpajan suunnitteluvaiheessa tuli tarkkaan miettiä työpajan nuorille välitettävää viestiä ja mielikuvaa seksistä. Yksityiskohtia hiottiin tarkasti ja pohdittiin työpajan ulkoasua. HappySexi-tapahtumaan oli etukäteen ilmoittautunut yli 800 nuorta, joskin osa ryhmistä jäi tulematta. Ryhmät muodostuivat koululuokista, suurin osa oli pienryhmiä, joskin esiintyi myös suurempia luokkakokoja. Useimmilla ryhmillä oli mukanaan opettaja tai ryhmänvetäjä.

HappySexi-työpajaa varten kerättyä materiaalia tutkittaessa ilmeni, että positiivista seksuaaliterveysmateriaalia on erittäin vähän saatavilla. Tarve tuottaa omaa, positiivisen näkökulman antavaa seksuaaliaineistoa johdatteli ensimmäisen Reilun Seksin Metrokartan alkuvaiheille. Ensimmäinen luonnos muodostettiin tusseilla fläppitaululle. Ajatuksena oli konkretisoida nuo-

rille, kuinka seksuaalisuuteen liittyy monia muitakin tärkeitä vaiheita yhdynnän lisäksi, sekä havainnollistaa nuorelle hänen mahdollisuutensa nauttia omasta murrosiästään.

4.2 Metrokartan kehittämisvaihe

Keskusteluista seksuaalikasvatuksen asiantuntijoiden kanssa (Sexpo-säätiö, Väestöliitto, Seta Ry, Trans-tukipiste) ilmeni, että nuorille suunnattua seksuaaliterveyttä edistävää materiaalia on tuotettu paljon, mutta suurin osa materiaalista on suunnattu tietyille erityisryhmälle. Esimerkiksi Trans-tukipiste suuntaa materiaalinsa pääosin trans-ihmisille ja heidän lähipiirilleen. Yhteistyökumppaniksemme valikoitunut Sexpo-säätiö tavoittelee jokaisen tasa-arvoisen oikeuden edistämistä liittyen seksuaalisuuteen ja sen ilmaisemiseen. Tästä juontuu kiinnostus tuottaa aineistoa, jossa jokaisen seksuaalisuus otettaisiin tasavertaisesti huomioon.

Ensimmäinen versio Metrokartasta osoittautui toimivaksi ja positiivisen palautteen myötä materiaalia ryhdyttiin kehittämään eteenpäin. Kehittäessä Reilun Seksin Metrokarttaa ja avatesa pysäkkien tarkoitusta, huomattiin, että HappySexi-tapahtuman sivutuotteesta kasvoi lopulta erittäin keskeinen osa opinnäytetyötä.

Metrokartan pysäkkien avaamisen osalta olemme hyödyntäneet pitkälti omaa koulutustamme terveydenhoitajina, omaa työkokemuspohjaamme sekä Väestöliiton Seksuaalisuuden portaita. Kohderyhmäksi Reilun Seksin Metrokartan tulevana hyödyntäjinä muodostuivat 13-19-vuotiaat nuoret, eli ryhmä rajautui vastamaan Sexpo-säätiön nuorten sivujen yleisimpiä käyttäjiä.

4.3 Reilun Seksin tapahtuma Porvoon Laureassa

Yhteisen teemapäivän järjestäminen Campuksella syksyllä 2012 oli tuotosta ideariihestä Sexpo-säätiön Tiina Vilposen kanssa. Ideariihessä pohdittiin erilaisia kehittämisen kohteita nuorten seksuaaliterveyttä ajatellen. Uudenlainen ajatus Sexpo-säätiön jalkautumisesta nuorten opiskelijoiden pariin syntyi alun perin tarpeesta saada tuotettua nuorille suunnattua seksuaaliterveyttä edistävää materiaalia Sexpo-säätiön uudistuvalla verkkosivustolle. Samassa yhteydessä oli mahdollista esitellä Reilun Seksin Metrokarttaa kehittämisideoiden toivossa.

Päivä Campuksella herätti kiinnostusta niin opiskelijoissa kuin paikalle saapuneissa opettajisakin. Musiikin, kuvien ja aforismien keinoin pyrittiin pitämään nuorten mielenkiinnon aihealueessa. Nuoret kokivat aiheen tärkeäksi ja erityiseksi teemaksi nostetut seksuaalioikeudet olivat usealle kävijöistä vielä vieraita. Seksuaalioikeuksiin perehtymisen vetonaulana oli kilpailu, jossa arvottiin vastanneiden kesken seksuaalisuuteen ja hyvään elämään liittyvä kirjapalkinto. Kilpailussa nuoret valitsivat yhdestätoista seksuaalioikeudesta yhden itselleen tärkeän ja mahdollisesti perustelivat vielä, mitä juuri kyseinen oikeus merkitsi heille elämässä.

5 Reilun Seksin Metrokartta

Tässä kappaleessa esitellään Reilun Seksin Metrokarttaa (Liite 1) ja avataan sen sisältöä sekä käyttötarkoitusta.

5.1 Rakenne ja sisältö

Käyttäjälähtöisyys on nuorille suunnatussa materiaalissa tärkeää. Käyttäjälähtöinen suunnittelu tarkoittaa vuorovaikutteista tapaa suunnitella kasvatust materiaalia käyttäjien tarpeet huomioiden. ”Käyttäjälähtöisyydellä tavoitellaan ideaalista käyttökokemusta, jonka saavuttaminen kokemuksen subjektiivisuudesta huolimatta tulisi olla jokaisen verkkopalvelun tavoite.” (Valtiovarainministeriö 2008.)

Reilun Seksin Metrokartta on nuorille suunnattu seksuaaliterveyttä edistävä materiaali. Reilun Seksin Metrokartta ei tarjoa nuorelle valmiita vastauksia, vaan pyrkii pohdinnan kautta herättelemään nuoren mielenkiintoa etsimään lisätietoa luotettavista tietolähteistä. Reilun Seksin Metrokartan tarjoama seksuaalikasvatus perustuu ajatukseen siitä, että seksuaalisuuden kehittyminen on elinikäinen prosessi. Metrokartta ottaa huomioon sen, että seksuaalisuuden kehittyminen tapahtuu jokaisella yksilöllä eri tahtiin. Lisäksi nuoren elämäntilanne sekä tiedon tarve vaihtelee. Metrokartalla käsitellään samoja aiheita uudelleen eri näkökulmista ja niihin liittyvää tietoa annetaan kehitysvaiheen mukaisesti, sillä nuori valitsee itse pysäkkinsä ja tarvitsemansa tiedon.

Metrokartta huomioi kohderyhmän ja materiaalin tarvelähtöisyyden. On havaittu, että viestintä on seksuaalikasvatuksessa ensiarvoisen tärkeää. Nuorille suunnatussa kasvatust materiaalissa tulee ottaa huomioon nuorten toiveet, käyttää nuorille sopivaa kieltä ja auttaa heitä vahvistamaan asianmukaista sanastoaan. Lisäksi tulee huomioida materiaalin vuorovaikutuksellisuus, monipuolisuus sekä jatkuvuus. Aineiston on vastattava nuorten muuttuvia elämäntilanteita ja kehitysvaiheita. On myös otettava huomioon tilanne- ja ympäristösidonnaisuus: nuoren sosiaalinen ja kulttuurinen tausta, sukupuoli, ikä, kehitysvaihe, seksuaalinen suuntaus, ja nuoren henkilökohtaiset valmiudet sekä sukupuolten erilaiset tarpeet. Metrokartassa on käytetty nuorille sopivaa kieltä, ja se auttaa nuoria omaksumaan asianmukaista sanastoa, jotta he kykenisivät viestimään paremmin seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2012.) Reilun Seksin Metrokartta on sukupuoli- ja seksuaalineutraalia eikä aseta ennalta rajattuja asetuksia käyttäjää kohtaan.

Selin on tutkimuksessaan selvittänyt, mitä nuoret haluaisivat internetistä löytää etsiessään seksuaaliteemoja käsitteleviä sivustoja. Tyttöjen vastauksista ilmenee, että sivuston ilmeen tulisi olla havainnollistava ja asiallinen, ja ulkoasun tulisi olla nuorille tarkoitettu. Poikien vastauksista kävi ilmi, että sivustoilla voisi olla mahdollisesti myös pornografista materiaalia. Luotettavuus ja turvallisuus tulevat myös vastauksissa selvästi esille. (Selin 2009, 50.) Materiaalin osalta vastauksissa on mainittu poikien toivovan videoita ja kuvia. Äänet ja toiminta mainittiin poikien vastauksissa myös muutamaa otteeseen. Tytöt haluaisivat seksuaalisuutta käsittelevien sivustojen sisältävän materiaalin osalta niin kuvia, pelejä kuin tekstiäkin ymmärrettävässä muodossa. (Selin 2009, 49-50.)

Reilun Seksin Metrokartan rakenne ja sisältö on tuotettu vastaamaan kohderyhmän tarpeita. Reilun Seksin Metrokartan ulkoasun suunnittelussa on huomioitu Sexpo-säätiön verkkosivujen nuorten osiossa käytetty värimaailma sekä ulkoasu. Metrokartta on ulkoasultaan verkkosivuille sopiva sekä kohderyhmää kiinnostava, uniikki seksuaaliterveyttä edistävä materiaali. Reilun Seksin Metrokartta on tehty värimaailmaltaan neutraaliksi ja yksinkertaiseksi, jotta se vastaisi kohderyhmän tarpeita. Reilun Seksin Metrokartan logo mukailee kansainvälisen metrokartan tunnistelogoja. Metrokartan reitti on oranssi, mukaillen Helsingin seudun liikenteen metron oranssia värimaailmaa. Reitti on yksivärinen, havainnollistaen sitä, että jokaisen tulee löytää oma reittinsä - ei ole oikeaa tai väärää vaihtoehtoa. Reilun Seksin Metrokartta on tehty Microsoft Power Point -ohjelmalla. Reilun Seksin Metrokartassa ei ole käytetty kuvitusta. Lähtökohtana oli että ei haluttu luoda nuorelle mielikuvia, vaan nuoren tulisi itse muodostaa käytetyistä teemoista omaan elämäntilanteeseen sopiva mielikuva. Alkuvuodesta 2013 valmis Reilun Seksin Metrokartta siirretään Sexpo-säätiön verkkosivuille jotka toimivat blogipohjaisella WordPress-alustalla.

5.2 Käyttöohjeet

Reilun Seksin Metrokartta pyrkii kehottamaan nuoria antamaan itselleen aikaa kehittyä rauhassa nuoreksi aikuiseksi. Kartan avulla nuorelle viestitetään, että hänellä on lupa katsella ja tutkia muutoksia rauhassa sekä pyritään kannustamaan häntä arvostamaan ja nauttimaan sen hetkisestä vaiheesta. Kartan ohjeet muistuttavat, että on myös annettava itselleen lupa tehdä virheitä, ja muistettava se, että aina on mahdollisuus mennä pysäkkien ohi pysähtymättä sekä myös mahdollisuus palata taaksepäin pysäkillä, joilla on jo pysähtynyt. Metrokartta aukeaa verkkosivuilla interaktiivisesti ja jokainen pysäkki on linkitetty reittiin. Aluksi aukeavat alustus sekä käyttöohjeet.

Kartassa on 18 pysäkkiä. Pysäkkien avulla pyritään kertomaan nuorille se, että seksin ja seksuaalisuuden ei tulisi olla yhdyntäkeskeistä tai yhdyntään pyrkivää, vaan omaan kehoon ja tuntemuksiin olisi hyvä tutustua rauhassa. Jokaisella pysäkillä on omat haasteensa. Pysäkkien

tarkoituksena on havainnollistaa seksuaalisuuden eri vaiheita ja mahdollistaa turvallinen kehitys sekä riittävä tieto seksuaalisuudesta. Metrokartalla voi edetä molempiin suuntiin. Kun klikkaa pysäkkiä tietokoneen hiirellä, aukeaa tarkempi kuvaus pysäkin merkityksestä seksuaalisuuden yksilöllisessä kehittämisessä. Jokaisen pysäkin tarkoitus on avattu nuorelle lyhyesti ja ytimekkäästi, mahdollisimman selkokielisesti. Lisäksi jokaiselle pysäkillä on lisätty pohdittava kysymys, jotta nuori sisäistäisi merkityksen oman esimerkkinsä kautta tarkemmin. Mikäli nuorta jää askarruttamaan jokin asia, hänet pyritään ohjaamaan Sexpo-säätiön verkkosivustojen Nuortenosion kysymys- ja vastauspalstalle.

6 Reilun Seksin Metrokartan arviointi

Arvioinnissa hyödynnettiin asiantuntijakontaktia Sexpo-säätiön taholta. Koska Reilun Seksin Metrokartta tulee ilmestymään verkkoon vasta ensi vuoden puolella, tämän hetkisen version arvioittaminen nuorilla ei olisi tuottanut välttämättä luotettavia tuloksia. Seksuaalikasvatuksen asiantuntijana arvioinnissa on toiminut Sexpo-säätiön toiminnanvastaava Tiina Vilponen. Arviointikriteereinä työssä käytetään Terveyttä edistävän aineiston arviointikriteerejä, jotka ovat määritetty tarkemmin Jyväskylän Yliopiston avoimen yliopiston verkkosivustolla, alkupe räisenä lähteenä käytetyn Opetusministeriön julkaisun mukaan (Opetusministeriö 2006).

6.1 Asiantuntijan antama arviointi

”Metrokartassa on kiinnitetty tarkasti huomiota seksuaaliterveyden ja seksuaalisen hyvinvoinnin tärkeyteen ja edistämiseen seksuaalikasvatuksen keinoin. Työ on toteutettu loppukäyttäjää eli nuoria kuunnellen ja heidän ajatuksiaan sekä oivalluksiaan kunnioittaen. Työssä näkyy uusien, ajankohtaisten opetusmenetelmien hyödyntäminen ja nuorten elämänpiiriin jalkautuminen tämän päivän digitaalisessa ja yhteisöllisessä mediassa. Työssä on hyvin otettu huomioon tutkitun ja samalla nuorille soveltuvan tiedon jakaminen sekä henkilökohtaisiin ja ryhmän sisäisiin pohdintoihin ohjaaminen.

Materiaali täyttää nyky-yhteiskunnan vaatimukset mm. nopean omaksumisen tarpeessa ja helppossa saatavuudessa. Materiaali on sujuvasti käytettävissä ja se rohkaisee etsimään lisätietoja. Työ on selkeä ja innostava. Työssä näkyy aiheeseen perehtyminen, laadusta huolehtiminen, harkinta, ilo ja huolellisuus. Työstä välittyy ammatillinen ote ja kiinnostus sekä aihetta että nuoria kohtaan. Työ on joustava; sitä on mahdollista kehittää ja soveltaa tarpeiden ja toiveiden mukaan konteksti huomioon ottaen.” (Vilponen 2012).

6.2 Reilun Seksin Metrokartan käytön mahdollisuudet

Reilun Seksin Metrokartan kohderyhmänä ovat 13-19-vuotiaat nuoret. Metrokarttaa on mahdollista käyttää seksuaalikasvatusmateriaalina esimerkiksi terveystiedon tunnilla.

Sexpo-säätiön verkkosivut mobiilioptimoidaan todennäköisesti vuoden 2013 keväänä ja siihen pohjautuu Reilun Seksin Metrokartan kehittämisideat. Internetin suosio nuorten keskuudessa tiedonhankinnan väylänä jatkuu ja teknologian kehittymisen myötä aukeaa uusia mahdollisuuksia etsiä tietoa. Kevään 2013 aikana Reilun Seksin Metrokartasta pyritään luomaan mobiilisovellus älypuhelimiin.

7 Pohdinta

Oma ajattelumme on kehittynyt opinnäytetyöprojektin myötä. Monesti kuitenkin ulkopuolisen mielipide ja esitetyt kysymykset saavat pohtimaan uudestaan aihetta eri näkökulmasta. On myös hyvä esittää itse opinnäytetyölle kysymyksiä, meidän tapauksessamme Reilun Seksin Metrokartalle. Haastavaa opinnäytetyössämme oli muotoilla lauseet profiloimattomiksi, mutta kuitenkin positiivissävytteisiksi. Tietynlaiseksi ongelmaksi muodostui myös lauseiden muuntaminen nuorelle ymmärrettäväksi, samalla kuitenkin säilyttäen asiantuntijan roolin ilmaisujen takana.

Huomasimme, että omasta nuoresta iästämme on ollut myös hyötyä. Suhtautumisemme seksuaalisuutta käsitteleviin asioihin on erilainen esimerkiksi vanhemman ikäluokan terveydenhoitajiin verrattuna johtuen nykypäivän avoimemmasta kulttuurista. On tärkeää osata ajatella asioita nuoren näkökulmasta, mutta kuitenkin ylläpitää ammattimaista ja luotettavaa roolia.

Monesti terveydenhoitajat mielletään pelkästään tartuntatautien ehkäisijöinä ja oikeanlaisen terveystietäytymisen asiantuntijoina. Tosiasiassa terveydenhoitajan vastaanotto on juuri se matalankynnyksen paikka, minne moni nuori tulee purkamaan tuntojaan niin seurusteluun kuin myös monenlaisiin seksuaaliasioihin liittyen. Ammattitaitoinen ja herkkävaistoinen terveydenhoitaja osaakin kuunnella ennakkoluulottomasti, antaa tukea ja neuvoja sekä tarvittaessa ohjaa nuoren eteenpäin.

Monet viime vuosikymmenten aikaiset muutokset ovat tuoneet mukanaan seksuaalikasvatusta koskevan tarpeen. Näitä muutoksia ovat muun muassa globalisaatio ja eri kulttuureista ja uskonnoista tulevien uusien väestöryhmien maahanmuutto, uuden median, erityisesti Internetin ja matkapuhelinteknologian, nopea leviäminen, kasvava huoli lasten ja nuorten seksuaalisesta

hyväksikäytöstä sekä viimeisenä muttei vähäisimpänä seksuaalisuutta koskevien asenteiden ja nuorten seksuaalisen käyttäytymisen muuttuminen.

7.1 Tavoitteiden saavuttaminen

Tavoite1. Reilun Seksin Metrokartta-projektin tavoitteena oli, että nuoret itse kiinnostuvat positiivisesti omasta seksuaaliterveydestään ja ymmärtävät seksuaalisuuden moninaisuuden, sekä sen jatkuvan kehittymisen elämänkaaren aikana. Projektin tavoitteena oli myös lisätä seksuaaliterveyttä edistävän materiaalin vaikuttavuutta ja tehokkuutta, sekä nuorten myönteistä asennoitumista seksuaalisuuteen.

Reilun Seksin Metrokartan suunnitteluvaiheessa pyrittiin muodostamaan nuorille positiivinen kuva seksuaalisuuden kehittymisestä ja sen eri vaiheista pysäkkien muodossa. Ei haluttu muodostaa sellaista kuvaa, että jokin pysäkeistä nousisi tärkeysasteikolla toisen ylitse, vaan jokaisen tulisi muodostaa oma polkunsä Metrokartalla, samalla pohtien omia päätöksiä ja ajatuksia.

Ensimmäinen tavoite saavutettiin, sillä Metrokartan avulla nuoret kiinnostuvat omasta seksuaaliterveydestään ja kokevat olevansa itse parhaita seksuaalisuutensa tuntijoita. Metrokartan välittämän myönteisen asenteen avulla nuori voi nauttia seksuaalisuutensa vaiheiden moninaisuudesta kiireettä.

Tavoite2. Reilun Seksin Metrokartan tavoitteena on havainnollistaa mitä Reiluun Seksiin kuuluu. Reilun Seksin Metrokartan tavoitteena on tuoda esiin, että jokaisella on tasa-arvoinen oikeus seksuaalisuuteen ja sen ilmaisemiseen, sekä jokaisella on oikeus nauttia seksistä ja oman seksuaalisuuden eri vaiheista.

Kyseinen tavoite saavutettiin, sillä Metrokartta on suunnattu jokaiselle, seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuoleen katsomatta. Metrokartta välittää suvaitsevaisen ilmapiirin tunnelmaa kohderyhmälle. Työssä ei ole keskitytty erityisryhmiin tai seksuaalivähemmistöihin. Reilun Seksin Metrokartan avulla nuorelle aukeaa Reilun Seksin käsite.

Tavoite 3. Tavoitteena oli verkostoitua projektin kautta ja luoda moniammatillista yhteistyötä eri tahojen välille sekä kehittää ja vahvistaa asiantuntijuutta moniammatillisen yhteistyön tukemana. Tavoitteena oli lisäksi omaksua uutta tutkittua tietoa kehittämishankkeen kautta.

Tavoite yhteistyön syntymisestä toteutui erinomaisesti. Yhteistyö hyödytti kaikkia osapuolia ja sen avulla syntyi uusia ideoita ja kontakteja. Projektin avulla oma ammatillinen osaaminen kehittyi ja laajentui. Tulevaisuudessa yhteistyö Laurea ammattikorkeakoulun ja Sexpo-säätiön kanssa tulee jatkumaan.

7.2 Eettiset kysymykset ja luotettavuus

Terveystenhuoltoa ohjaavia keskeisiä säännöksiä ovat Suomessa perustuslakiin (731/1999) kirjatut perusoikeudet, laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992), laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994), kansanterveyslaki (66/1972) ja erikoissairaanhoidtolaki (1062/1989). Lisäksi on useita muitakin säädöksiä, joissa on terveydenhuoltoa koskevia normeja. Perusoikeudet keskittyvät siihen, että kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia. Nuoria on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä ja heidän tulee saada vaikuttaa kehitystään vastaavasti itseään koskeviin päätöksiin. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista sisältää potilaan hoitoon ja kohteluun liittyvät tärkeimmät oikeudelliset periaatteet. Keskeisiä potilaan oikeuksia ovat oikeus hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon sekä inhimilliseen kohteluun, tiedonsaantioikeus ja itsemääräämisoikeus. (ETENE-julkaisu I. 2001.)

Etiikka kuvaa ja perustelee hyviä ja oikeita tapoja elää ja toimia. Terveystenhuollon ammattiryhmien eettiset ohjeistot perustuvat yhteisiin arvoihin, vaikka ne painottuvat hieman eri tavoin kullekin ammattiryhmälle. Keskeisinä niissä on ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, ihmiselämän suojeleminen ja terveyden edistäminen. (ETENE-julkaisu I. 2001.)

Seksuaalikasvatuksen aloittaminen ei ole aina helppoa ja sitä vastustetaan toisinaan. Syynä tähän on lähinnä pelot ja väärät käsitykset seksuaalikasvatuksesta. Kokonaisvaltainen lähestymistapa, jossa seksuaalisuus nähdään ihmisen voimavarana, auttaa nuorten seksuaalisuuden eri vaiheiden turvallisessa kehittämisessä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010.)

Seksuaalisuus on osa ihmiselämää ja jokaisella on oikeus kattavaan tietoon seksuaalisuudesta. Nuorten seksuaaliterveyden edistäminen ei ole vain tautien tai ei-toivottujen raskauksien ehkäisemistä. On syytä huomioida myös muut ulottuvuudet, kuten esimerkiksi eettinen näkökulma. Nuorille suunnatun seksuaalikasvatuksen tulisi perustua seksuaalisuutta ja lisääntymistä koskeviin ihmisoikeuksiin. Seksuaalikasvatuksen tulisi ottaa huomioon sukupuolten tasa-arvo, itsemääräämisoikeus ja hyväksyä erilaisuus. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010.)

Seksuaalisuuteen liittyvät asiat voivat olla todella herkkä aihe nuorille. Nuorilla saattaa olla paljon kysyttävää seksistä ja seksuaalisuudesta ja osa kysymyksistä voi olla intiimejä sekä ai-

healueet arkoja. Epävirallinen seksuaalikasvatus, eli esimerkiksi vanhemmilta tai muilta perheenjäseniltä saatu tieto ei ole riittävää, vaan nuori tarvitsee lisäksi asiantuntevaa tietoa seksuaalisuudesta. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2010.)

Metrokartta pyrkii antamaan nuorelle mahdollisuuden tutkia omaa seksuaalista kehittymistään osana pidempää prosessia. Materiaalilla ei ole tarkoitus loukata ketään tai mitään ihmisryhmää, vaan päällimmäinen tarkoitus on edistää nuorten seksuaaliterveyttä myönteisellä tavalla. Turvallisuuden kriteerin kannalta materiaali ei ole kenellekään haitallista, vaikka sitä tutkisi kohderyhmään kuulumaton henkilö.

Kokonaisvaltaisessa seksuaalikasvatuksessa lapsille ja nuorille annetaan puolueetonta, tieteellisesti paikkansapitävää tietoa seksuaalisuuden kaikista näkökohdista ja heitä autetaan kehittämään taitoja, joiden turvin he voivat toimia näiden tietojen pohjalta. Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus auttaa osaltaan kehittämään vastuullista ja ennakkoluulotonta suhtautumistapaa ja rakentamaan oikeudenmukaisia yhteiskuntia. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2010.)

UNESCO määrittelee luotettavan seksuaalikasvatuksen seuraavanlaisesti: ”Seksuaalikasvatus on ikään nähden sopiva ja kulttuurisesti merkityksellinen tapa kertoa seksistä ja suhteista esittämällä tieteellisesti paikkansapitävää, realistista ja ei-tuomitsevaa tietoa. Seksuaalikasvatus tarjoaa mahdollisuuden tarkastella omia arvojaan ja asenteitaan ja kehittää seksuaalisuuden eri näkökohtiin liittyviä päätöksenteko-, viestintä- ja riskientorjuntataitoja.” (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2010.)

Seksuaalikasvatuksen laatua parannetaan ottamalla nuoret järjestelmällisesti mukaan. Nuoret eivät ole vain passiivisia vastaanottajia, vaan toimivat aktiivisessa osassa seksuaalikasvatuksen järjestämisessä, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Näin varmistetaan, että seksuaalikasvatus on tarvelähtöistä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2010.)

Reilun Seksin Metrokartan sisällön oikeellisuus on varmistettu käyttämällä lähdemateriaalina ainoastaan tutkittuun tietoon perustuvaa aineistoa. Työssä on pyritty hyödyntämään uusinta tieteellistä tutkimustietoa ja materiaalia, jotta se vastaa paremmin nuorten tämän hetkisiin tarpeisiin.

HappySexi-tapahtumassa hieman yllätyksenä huomattiin, että nuori voi antaa olettaa, että hän tietää kaiken seksistä ja seksuaalisuudesta. Aikuismainen pukeutuminen ja kovan vaikutelman antaminen lähimmäisille kuuluvat kuvaan. Usein kuitenkin ulkokuori hämää, ja nuori onkin hyvin epävarma ja kaipaa asiallista tietoa.

Terveysthuollon ammattilaiset kohtaavat päivittäin nuoria, jotka käsittelevät vaikeita seksuaalisuuteen liittyviä asioita. On erittäin tärkeää osata kohdata nuori avoimesti, kyseenalaistamalla hänen kokemuksiaan ja mielipiteitään. Avoimessa ympäristössä nuori pääsee paremmin käsittelemään tunteuksiaan ja tässä tilanteessa aikuinen on hyvänä turvana antamassa neuvoja ja oikaisemassa väärinkäsityksiä.

Lähteet

- Apter, D. 2008. Onko seksuaalikasvatuksesta ja -neuvonnasta hyötyä? Teema: Raskauden ehkäisy. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Artikkel. Viitattu 10.10.2012
http://www.duodecimlehti.fi/web/guest/arkisto?p_p_id=dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku__p_action=1&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku__spage=%2Fportlet_action%2Fdlehtihakuartikkeli%2Fviewarticle%2Faction&dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_tunnus=duo97053&dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_p_fropage=uusinnumero
- ETENE-julkaisuja I. 2001. Terveystieteiden yhteinen arvopohja, yhteiset tavoitteet ja periaatteet. Viitattu 7.11.2012.
http://www.etene.fi/c/document_library/get_file?folderId=17185&name=DLFE-543.pdf
- Kontula, O. (toim.) Mitä pojat todella haluavat tietää seksistä - Tehoa poikien seksuaaliopeutukseen (PoikaS-hanke). Helsinki: Väestöliiton Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D55/2012.
- Kontula, O., Meriläinen, H. 2007. Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa. Väestötutkimuslaitos - Katsauksia E 26/2007. Väestöliitto. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Korteniemi-Poikela, E., Cacciatore, R. 2010. Portaita Pitkin. Lapsen ja nuoren seksuaalisuuden kehittyminen. Opas vanhemmille. Juva: WS Bookwell Oy.
- Kuortti, M. 2012. Suomalaisten tyttöjen seksuaaliterveys ja -kulttuuri. Akateeminen Väitöskirja. Tampereen Yliopisto. Tampere: Lääketieteen Yksikkö.
- Opetusministeriö. Moniste 1/2006. Verkko-oppimateriaalin laatukriteerit. Viitattu 5.11.2012.
http://www.oph.fi/download/47132_verkko-oppimateriaalin_laatukriteerit.pdf
- Paalanen, T. 2012. Seksuaalioikeuksien julistus. Viitattu 25.10.2012.
<http://www.sexpo.fi/seksuaalisuus/seksuaalioikeudet/seksuaalioikeuksien-julistus/>
- Rinkinen, T. 2012. Nuorten kysymyksiä seksuaaliterveydestä Väestöliiton Internetpalvelussa. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 54/2012. Väestöliitto. Helsinki: Hansaprint Oy.
- Selin, H. 2009. Internet varhaisnuorten seksuaaliterveystiedon lähteenä. Terveystieteiden Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Terveystieteiden laitos. Viitattu 20.10.2012.
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/19483/URN_NBN_fi_jyu-200902021049.pdf?sequen
- Seta Ry. 2012. Lhbt-sanasto. Viitattu 31.10.2012. <http://www.seta.fi/index.php?k=17509>
- Sexpo-säätiö. Nuorten osio. www.sexpo.fi/nuoret
- Sexpo-säätiö. Seksuaalioikeudet. Viitattu 5.11.2012.
<http://www.sexpo.fi/seksuaalisuus/seksuaalioikeudet/>
- Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. 2010, 3, 8, 9, 19, 22-23. Maailman terveysjärjestön (WHO) Euroopan aluetoimisto ja BZgA. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhuoltoalan viranomaisille ja asiantuntijoille. Helsinki. Viitattu 20.10.2012. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246>
- Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. 2012. Seksuaalikasvatus. Viitattu 18.10.2012.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopakettit/amis/seksuaaliterveys/seksuaalikasvatus

Valtionvarainministeriö. 2008. Käyttäjälähtöisyys verkkopalveluiden suunnittelussa. Hallinnon kehittäminen. Sähköinen julkaisu. Helsinki. Viitattu 20.10.2012.
https://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/04_hallinnon_kehittaminen/20080129Kaeyttae/verkkopalveluiden_suunnittelu.pdf

Väestöliitto 2012a. Nuoren seksuaalisuus. Viitattu 18.10.2012.
http://www.vaestoliitto.fi/murkun_kanssa/tietoa/seksuaalisuus_ja_seurustelu/seksuaalisuus/mita_seksuaalisuus_on/nuoren_seksuaalisuus/

Väestöliitto. 2012b. Nuoren seksuaaliterveys. Viitattu 18.10.2012.
http://www.vaestoliitto.fi/murkun_kanssa/tietoa/seksuaalisuus_ja_seurustelu/seksuaalisuus/mita_seksuaalisuus_on/seksuaaliterveys/nuoren_seksuaaliterveys/

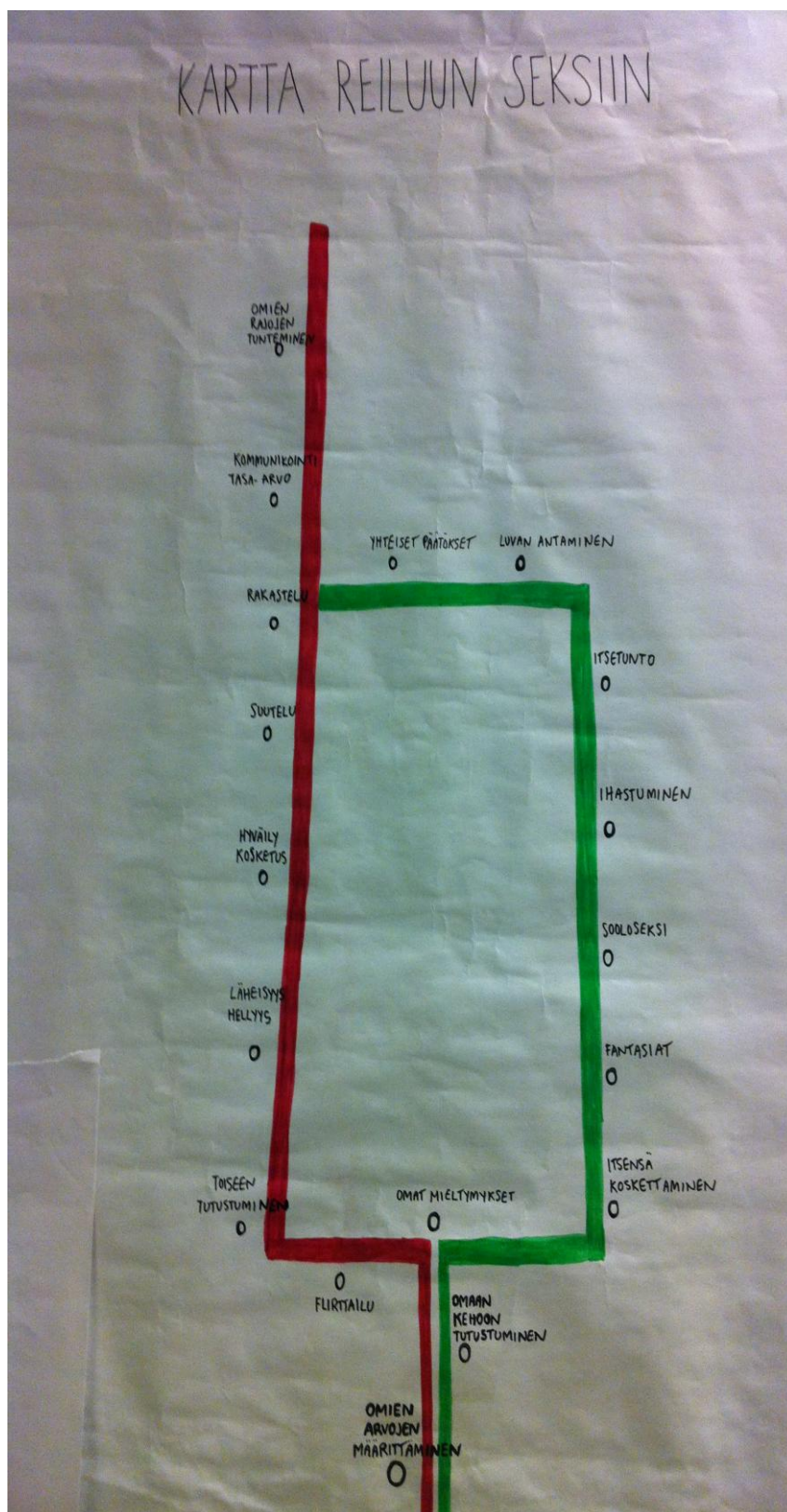
Väestöliitto 2012c. Seksuaalisuuden portaati. Viitattu 18.10.2012.
http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/kasvu_ja_kehitys/seksuaalisuuden_portaat/

Väestöliitto. 2012d. Seksuaalikasvatus. Viitattu 19.10.2012.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopakettit/amis/seksuaaliterveys/seksuaalikasvatus

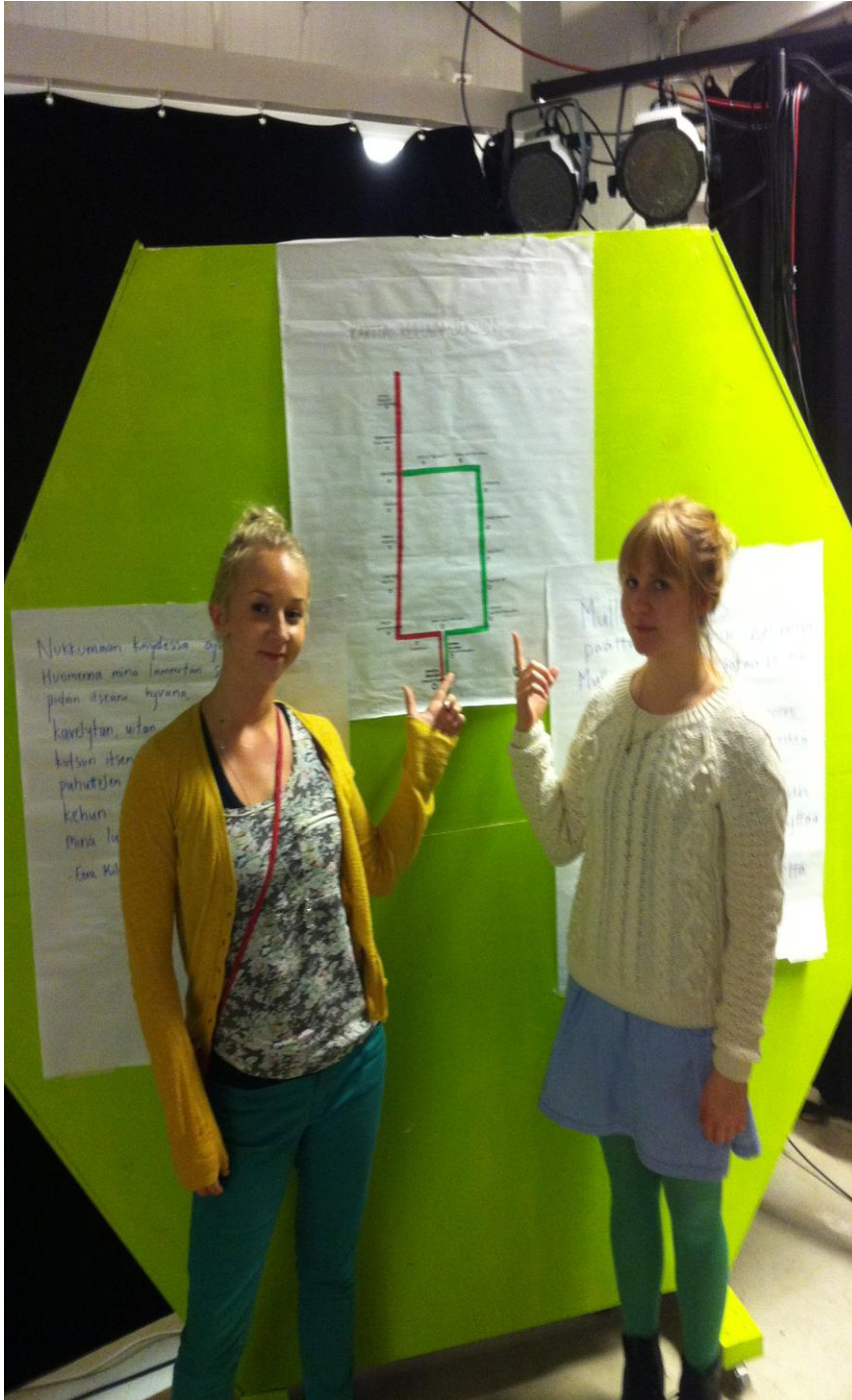
Väestöliitto. 2012e. Seksuaalinen suuntautuminen. Viitattu 7.11.2012.
http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/kaverit_ja_seurustelu/seksuaalinen_suuntautuminen/

Väestöliitto. 2006. Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen ohjelma. Helsinki. Viitattu 19.10.2012.
<http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/4a49d2315fe97ecd983553788f278f56/1349776578/application/pdf/263806/Sekstervpolohjelma.pdf>

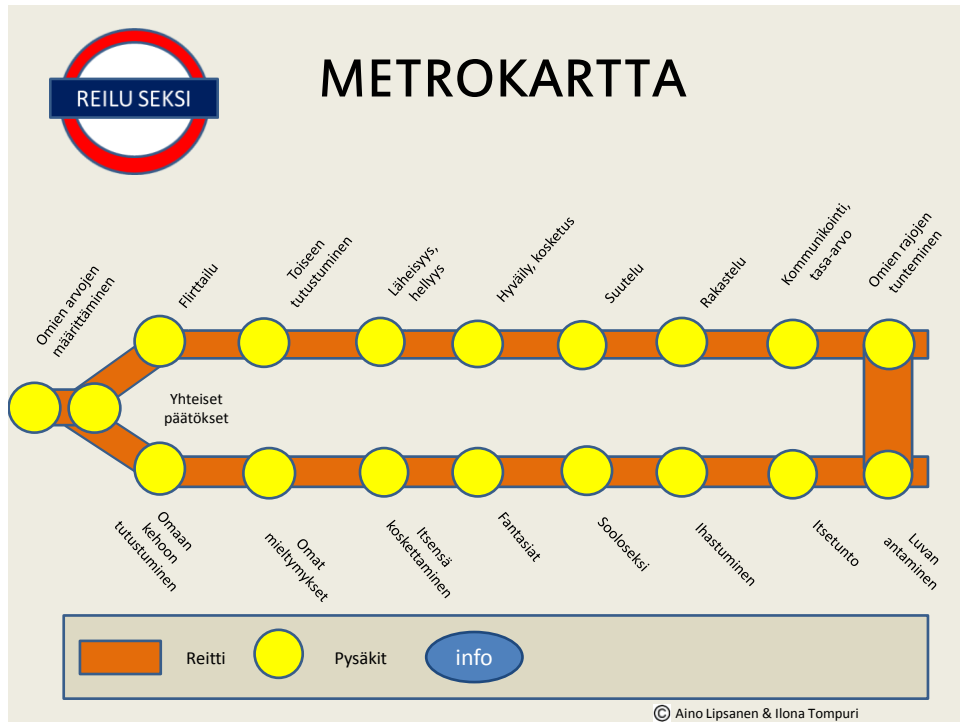
Kuvat

Kuva 1. Reilun Seksin Metrokartan ensimmäinen versio.

Kuva 2. HappySexi-tapahtumassa esittelemässä Reilun Seksin Metrokarttaa.

Liite 1. Reilun Seksin Metrokartta